

Kan en minister dømmes i byretten?

Straffesager mod ministre for deres embedsførelse skal pådømmes ved Rigsretten. Men er det dermed udelukket, at en minister kan dømmes i byretten?

WEEKENDPANELET

JENS PETER CHRISTENSEN (f. 1956)

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet:

BERTEL HAARDER

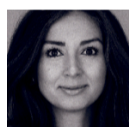
EMILIA VAN HAUEN

THOMAS BORCHERT

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

SAMIRA NAWA AMINI

JEANETTE VARBERG

Kan en minister dømmes i byretten? Det spørgsmål er jeg blevet stillet af flere, efter at der nu er rejst tiltale ved Rigsretten mod Inger Støjberg. Svaret er både ja og nej. Ja, hvis der rejses tiltale for noget, ministeren har gjort som privatperson. Nej, hvis der rejses tiltale for noget, ministeren har gjort som led i sin embedsførelse. Når det forholder sig sådan, er det, fordi grundloven i § 16 og § 60 bestemmer, at straffesager, der rejses mod ministre »for deres embedsførelse«, skal pådømmes af Rigsretten. Heri ligger så »modsætningsvis« (som jurister siger), at straffesager, der ikke angår embedsførelsen, kan pådømmes af de almindelige domstole.

Det vigtigste eksempel på en straffesag mod en minister, der er blevet pådømt ved de almindelige domstole, er sagen mod justitsminister Alberti i 1910. To år før havde Alberti meldt sig på Københavns Domhus for omfattende bedragerier over for Den Sjællandske Bondestands Sparekasse. Alberti var som privatperson formand for sparekassen. Bedragerierne havde dermed ikke direkte noget med hans ministerhverv at gøre. Sagen endte med, at Alberti i byretten blev idømt otte års tugthus.

Derimod blev der rejst sag ved Rigsretten mod indenrigsminister Sigurd Berg og statsminister J.C. Christensen, fordi de som led i deres embedsførelse ikke havde ført tilstrækkeligt tilsyn med Albertis aktiviteter som formand for sparekassen.

Et nyere eksempel på, at en minister er blevet dømt ved de almindelige domstole, er straffesagen mod fiskeriminister A.C. Normann. En mandag morgen i september 1971 kørte han i ministerbilen fra sit hjem til statsråd. Chaufføren havde fået weekendfri. Normann overhalede med stor fart

op ad en bakke med fuldt optrukne linjer og stødte frontalt ind i en modkørende bil. To blev dræbt, og to blev alvorligt kvæstet. A.C. Normann blev dømt for groft uforsvarlig kørsel og uagtsomt manddrab og fik 30 dages hæfte i landsretten.

Man kan sige, at Normann kørte som led i sit ministerhverv. Han kørte jo i ministerbilen og var på vej i tjenstligt ærinde.

Det afgørende for, om der er tale om ministerens embedsførelse, er imidlertid, om den handling, ministeren har begået som led i sit ministerhverv, derved har opnået et særpræg, der adskiller den fra tilsvarende handlinger, som også kan begås af privatpersoner. Det gjorde A.C. Normanns groft uforsvarlige kørsel ikke. Straffesagen kunne derfor gennemføres ved de almindelige domstole.

Under ekstraordinære omstændigheder kan det være svært at afgøre, om en ministers handlinger er foretaget som en del af embedsførelsen, eller om de er foretaget som privatperson. Den straffesag, der i 1946 blev rejst mod fhv. minister Gunnar

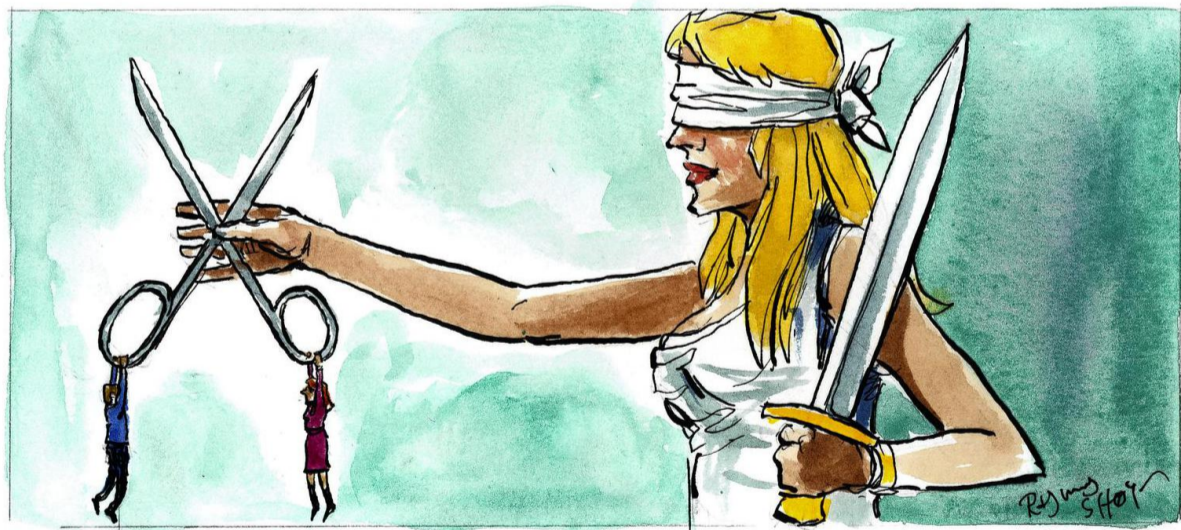
Larsen, illustrerer dette. Gunnar Larsen havde under besættelsen været minister for offentlige arbejder og havde været ganske aktiv i samarbejdspolitikken med den tyske besættelsesmagt. Nogle læsere vil sikkert huske det kendte billede af Gunnar Larsen, da han i 1941 som minister for offentlige arbejder tog det første spadestik til Rødby-Femern-ruten, og spaden knækkede. Et knæk, der blev et symbol på samarbejdspolitikens skrøbelighed.

Anklagemyndigheden rejste efter krigen tiltale ved Københavns Byret mod Gunnar Larsen for at have ydet økonomisk støtte af egne midler til personer og organisationer, der samarbejdede med den tyske besættelsesmagt. Spørgsmålet var, om straffesagen mod Gunnar Larsen kunne behandles ved byretten, eller om sagen krævede en rigsret. Det spørgsmål endte Højesteret med at skulle tage stilling til.

På forhånd syntes det ganske vanskeligt at henregne Gunnar Larsens handlinger til embedsførelsen. Han havde jo selv betalt den økonomiske støtte, og støtten faldt også

uden for hans ministerområde. Højesterets flertal - 10 ud af 13 dommere - nåede imidlertid frem til, at sagen ikke kunne føres ved byretten. Skulle sagen føres, måtte det kræve en rigsretssag. Begrundelsen var, udtalte Højesteret, at Gunnar Larsens handlinger var »udført af Tiltalte i hans Egenskab af Minister som et Led i den af Regeringen under de da herskende Forhold førte Politik i Forholdet til Besættelsesmagten og dennes Haandlangere, for flere af disse Handlingers Vedkommende efter Samraad eller Aftale med andre Regeringsmedlemmer«.

Som man kan se, var afgørelsen begrundet i sagens helt særegne omstændigheder i besættelsestiden. Det reelle spørgsmål for Højesteret var, om man skulle lade en retlig prøvelse af dele af regeringens samarbejdspolitik med besættelsesmagten ske ved de almindelige domstole. Hertil svarede et flertal nej. Et opgør med samarbejdspolitikken hørte til i Rigsretten. Sådan en sag kom imidlertid aldrig.

Butikslivet i bymidten har brug for en hurtig redningsaktion

JYTTE TANDRUP
underdirektør i De Samvirkende Købmænd,
København S

Jørn Jespersen og Steen Gade opfordrede i JP 15/3 regeringen og Folketinget til ved en kommende evaluering og mulig revision af planloven at sikre en butiksstruktur i provinsbyerne med tilgængelighed og levende bymidter og til at sætte en stopper for de mange megacentre i udkanten af byerne - og ingen kan være mere enige end os fra De Samvirkende Købmænd.

Siden den seneste planlovsændring trådte i kraft i sommeren 2017, er planlægningen af butiksarealer i megacentre uden for bymidterne gået veritabelt amok.

Det er ikke en påstand, men et faktum, som underbygges af den evaluering, som Erhvervsministeriet selv har igangsat.

Allerede i november 2019 afgav Erhvervsministeriet en redegørelse til Folketinget om kommunernes anvendelse af de nye muligheder i planloven. Det fremgår, at kommunerne fra 1. juli 2017 til 31. december 2018 sammen med landsplandirektivet for hovedstadsområdet har udlagt godt en halv million nye detailhandelskvadratmeter alene i aflastningsområderne uden for byerne. Hertil kommer så alle de butikskvadratmeter, der er udlagt som aflastningsområder i 2019 og 2020, samt butiksarealer i

bydelscentre, lokalcentre og som enkeltstående butikker.

Hvis man sammenholder disse absurde store tal med det faktum, at man lige nu i eksempelvis København har det højeste antal ledige butikskvadratmeter i de seneste 18 år - nemlig 6,1 pct. af det samlede areal butikskvadratmeter - giver det ingen mening at fortsætte udbygningen uden for bymidterne. Og som om de mange nuværende ledige lejemål ikke er nok - så spår detailhandelsanalytikere, at vi vil få endnu flere ledige butikskvadratmeter. Institut for Centerplanlægning vurderede allerede forud for den seneste libe-

ralisering af planloven, at arealbehovet i 2030 bl.a. som følge af den stigende nethandel ville falde med knap 2 mio. kvadratmeter - og det var, inden man kendte til de mange nyudlæg af butikskvadratmeter.

Endelig har Institut for Centerplanlægning i en rapport for Realдания i 2017 undersøgt konsekvenserne af etablering af aflastningsområder uden for bymidterne. Konklusionen var klar: Når man betragter den samlede omsætning af daglig- og udvalgsvarer i bymidten og i aflastningsområdet, er der sket en mærkbar ændring i forholdet mellem omsætningen i bymidten og i aflastningsområdet.

Aflastningsområderne i alle byer er blevet markant mere betydende, og bymidterne har i mange tilfælde mistet omsætning i betydeligt omfang. Aflastningsområderne har omvendt oplevet en markant stigning i omsætningen.

Så derfor en klar opfordring herfra til Folketinget og regeringen: Lyt til de vise ord fra de to tidligere folketingsmedlemmer - og hvis det ikke er nok: Så se på de klare fakta og analyser, der foreligger, og som peger i én retning: nemlig at sætte en effektiv stopper for den tilsyneladende endeløse udbygning af detailhandelsarealer uden for bymidterne.